

Dzīve bez plastmasas. Pirmie soļi

Pēc statistikas datiem, kas ir Eiropas Komisijas rīcībā, plastmasa veido vairāk nekā 80% jūras piedrazojuma. Martā Eiropas Parlaments apstiprināja vienreiz lietojamo plastmasas priekšmetu aizliegumu. Ar Eiropas Savienības valstu ministriem panākto vienošanos balsojumā atbalstīja deputātu vairākums.

Svarīgi visiem

“Par to, ka plastmasas atkritumi ir globāla problēma, var pārliecināties, ne tikai redzot biedējošus attēlus internetā, kur akvalangisti, pētot okeānu zemūdens dzīvnieku pasauli, peld starp plastmasas atkritumu slāņiem, bet arī tepat Latvijā,” norāda Eiropas Parlamenta (EP) deputāte Inese Vaidere, kura jau sešus gadus Latvijā rīko jūras krasta sakopšanas talkas. Tajās secināts, ka plastmasa veido lielāko daļu no visiem savāktajiem atkritumiem.

“Šogad pavasarī nolēmām, ka līdz 2021. gadam no veikalu plauktiem Eiropā pazudīs vienreiz lietojamie plastmasas galda piederumi – dakšiņas, naži, karotes, plastmasas šķīvji, arī plastmasas salmiņi, vates kociņi, dzērienu glāzītes, kas nodara ievērojamu kaitējumu videi, jo plastmasa nesadalās un piesārņo gan jūras, gan mežus. Tas ir svarīgi Latvijai, Eiropai un arī visai pasaulei. Esam paredzējuši, ka desmit gadu laikā otrreizējai pārstrādei ir jāsavāc 90% plastmasas pudeļu, bet līdz 2025. gadam katra ceturtā plastmasas pudele būs ražota no otrreiz pārstrādātas plastmasas.

Esmu priecīga, ka Latvijas uzņēmēji jau piedāvā iespēju aizstāt plastmasas salmiņus ar

ekoloģiskiem niedru salmiņiem, kā arī ļoti ceru, ka ikviens Latvijas iedzīvotājs nekautrēsies pielikt savu roku, lai mūsu valsts būtu sakopta,” stāsta politiķe.

Vai Tallinai un Cēsīm izdosies?

Lai sabiedrību rosinātu vēl aktīvāk mainīt tās paradumus un domāšanu, iespējams, jāpieņem stingrāki noteikumi, kā to darījuši mūsu kaimiņi – Igaunijas galvaspilsētā Tallinā no 1. oktobra stājies spēkā aizliegums publiskos pasākumos lietot vienreiz lietojamās plastmasas traukus un ēdamrīkus, un šo pasākumu rīkotājiem būs jānodrošina arī atkritumu šķirošana.

Arī Cēsīs jau 6. jūlijā notika “zero waste” jeb bezatkritumu diena, kuras laikā tika diskutēts par pilsētas rīcības plānu iniciatīvā “Tīri. Labi. Pilsēta bez atkritumiem”. Cēsis ir pirmā un šobrīd vienīgā Latvijas pašvaldība, kas šajā iniciatīvā piedalās.

“Mēs esam pirmā “zero waste” pilsēta. Parakstot šo memorandu, ir skaidrs, ka vispirms jāsāk ar sevi. Cenšamies pārskatīt, kādi ir vienreiz lietojamie trauki, ko izmantojam ikdienā. Atsakāmies no kafijas krūzītēm, papīra roku dvieļiem, ko aizstājam ar videi draudzīgākiem,” stāsta Cēsu pašvaldības komunikācijas speciālists Aleksandrs Abramovs un piebilst, ka šāda rīcība ir ilgstošas audzināšanas loģisks tālākais solis.

Viņš norāda, ka projekta ideja pieder biedrībai “Zaļā brīvība”, kas īsteno ieceru par pirmo bezatkritumu pilsētu Latvijā. Iniciatīvā “Tīri. Labi. Pilsēta bez atkritumiem” izvirzīti vai-

Bišu vaska drāniņu meistare un zaļā dzīvesveida piekritēja Līga Erba savu pieredzi labprāt nodod citiem interesentiem

rāki uzdevumi, un pirmais no tiem ir sabiedrības izglītošana. Visi kopā apņemas arī samazināt resursu patēriņu. “Rīkojām forumu, kurā tikās nevalstiskās organizācijas un vides aktivisti. Tajā tika mācīts, kā mēs katrs savā darbavietā un mājās varam kļūt zaļāki,” stāsta A. Abramovs. “Memorandu parakstījām sarunu festivāla “LAMP” laikā, un mums jau pievienojās vairāki vietējie uzņēmumi – “Draugiem Group”, “Ruckas māksas rezidenču centrs”, vairākas kafējnīcas, bezatkritumu veikaliņš. Vēlos uzsvērt, ka tas noteikti nav mēneša vai gada projekts, bet gan ilgtermiņa audzināšana un

izglītojošs darbs, ko pašvaldība pieņem par normu. Uz to tiecas visa pasaule, taču tas pirmais solis jāspēr katram pašam,” teic Cēsu pašvaldības pārstāvis.

Roku apmīļotās vaska drāniņas

Viena no videi draudzīgām alternatīvām plastmasas iepakojumam ir bišu vaska drāniņas, kas pēdējā laikā kļūst arvien populārākas. Pieprasītas ir arī šīs iepakojuma gatavošanas meistarklases, ko Dobeļē un apkārtnē vada Līga Erba, viena no zīmola “Wrap it” komandas.

Līga stāsta: “Esmu trīs dēlu

mamma, mēs visi ikdienā sekojam līdzi tam, ko saražojam atkritumos, tos šķirojam. Eļot iepirkties, parasti līdzī ņemam traukus sveramiem produktiem, iepirkumu maisiņus, arī ūdens pudele ir katram sava, nepērkam plastmasas pudeles.

Bišu vaska drāniņu gatavošanai un lietošanai esmu pievērsusies savas mīļās zemes un dabas dēļ, jo man ir ļoti svarīgi, cik un ko es aiz sevis atstāju. Vienlaikus labprāt popularizēju savus ražojumus, pārdodot tirdziņos un vadot meistarklases. Rīgā un citās pilsētās populāri ir bezmaksas iepakojuma veikali, kur var iegādāties “Wrap it” drāniņas, kas ir paredzētas pārtikas produktu glabāšanai. Šim iepakojumam ir ļoti sena vēsture, tās lietoja laikā, kad cilvēki vēl neizmantoja ledusskapus.

Iesaņojuma drāniņu darināšanai izmantojam kokvilnas audumu, kuram ir “OEKO TEX” sertifikāts, jo ne katrs audums der. Arī vasku lietoju tikai augstas kvalitātes. Auduma apdrukas un izmēri ir dažādi, tāpēc arī drāniņas var pielietot dažādi – ietīt neapēstu augļi, apklāt salātu bļodiņu pirms ievietošanas ledusskapī, izveidot turziņu beramiem produktiem, iesaiņot maizes klaipiņu, siera gabaliņu vai ko citu. Roku siltums ir tas, kas iesaiņojuma materiālam palīdz ieņemt vēlamo formu. Bišu vaska drāniņā saglabājas pārtikas produkta dabiskās īpašības, tas ilgāk būs skaists.

Drāniņu lietošana ir pavisam vienkārša. To var izmantot veselu gadu, ja pareizi kopj – mazgā tekošā ūdenī, izžāvē. Nedrīkst turēt karstā saulē, kā arī iepakot siltu ēdienu. Svaigas zivis un gaļu arī nebūtu vēlams tīt šajā drāniņā.”

Eiropas Parlamenta deputāte Inese Vaidere (priekšā) jūras krasta sakopšanas talkā

Mācās paši un māca sabiedrību

Viena no Kolka pamatskolas audzēkņu iniciatīvām, kas guvusi lielu atsaucību vietējā sabiedrībā, ir šovasar īstenotā ideja, kad skolēni šuva auduma maisiņus un piedāvāja tos bez maksas ikvienam pircējam vietējā veikalā. Tā nebija vienreizēja akcija, maisiņu šūšana joprojām turpinās, jo, kopš Kolka skolēni un pedagogi iesaistījušies ekoskolu kustībā, viņi papildus ikdienas mācību darbam uzzinājuši arī daudz jauna par apkārtējās vides saudzēšanu, piedalījušies dažādās aktivitātēs, šiem jautājumiem pievēršot arī vietējās sabiedrības uzmanību.

Būt atbildīgiem bērnu priekšā

Kolka pamatskola savā vēstures vēstījumā ierakstījusi, ka ar vides izglītību nodarbojas kopš 2000. gada. Ekoskolu programmai tā pievienojās vēlāk – 2004./2005. mācību gadā. Šis ir 13. mācību gads, kad pie mācību iestādes plīvo Zaļais karogs, apliecinot, ka šeit skolēni apgūst ne tikai valsts izglītības programmās noteikto, bet arī aktīvi iesaistās vides jautājumu pētīšanā un cenšas ikdienā dzīvot, saudzējot apkārtējo vidi. Svarīgi pieminēt, ka ekoskolu Zaļo karogu nepiešķir uz mūžu, bet tas katru gadu ir jānopelna no jauna, parādot, ka skolēni aktīvi iesaistās vides izglītībā un ir apguvuši konkrētā gada tēmu.

Kolka pamatskolā par ekoskolas aktivitātēm ir atbildīga vides izglītības koordinatore Aija Valciņa, kura šajā jomā strādā vairākus gadus. Viņa apliecina, ka ļoti svarīgi ir iemācīt bērniem, ka mūsu paaudze ar savu rīcību ir atbildīga nākamās paaudzes priekšā. Tāpēc viņa jauniešus par vides saudzēšanas jautā-

jumiem, kas ietver plašu tēmu loku, mudina ikdienā domāt vairāk. Jaunieši esot vēstneši, kas šo domu nodod tālāk savās ģimenēs un sabiedrībā kopumā, aicinādami par šiem jautājumiem diskutēt un pievērst tiem uzmanību. Ne velti arī pasaules mērogā par vides saudzēšanu arvien aktīvāk diskutē valsts līderi un sabiedrības aktīvisti.

Apgūst daudz vērtīgu

Kolka pamatskolā pētītas tādas tēmas kā enerģija un tās taupīšana, kā saudzēt dabu, ūdens, atkritumi, transports, skolas vide un apkārtnē, veselīgs dzīvesveids, bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, mežs. Šajā mācību gadā uzmanība būs pievērsta pārtikai, pētot, kā produktus ražo, kas ir to sastāvā un cik veselīgi tie ir, kāda ir to loģistika līdz tirdzniecības vietām un citi jautājumi. Šāda tēma agrāk nav pētīta.

“Iespējams, papētīsim, kādus pārtikas produktus piegādā mūsu skolai. Piemēram, vai atvestie burkāni ir vietējie, vai to mēr audzēti kaut kur citur. Bez apskatāmās tēmas vienmēr klāt

Kolka pamatskolas skolēnu šūtie audumu maisiņi kopš šā gada pavasara bez maksas pieejami veikalā “top!” Kolkā kā alternatīva nopērkamajiem plastmasas maisiņiem. Tā nav vienreizēja akcija, jo audumu maisiņu skaitu skolēni regulāri papildina

“Esmu runājusi ar veikala pārdevējām, un viņas ir teikušas, ka skolēnu veikumu atzinīgi novērtē ne tikai vietējie, bet arī tūristi. Viņi priecājas par šādu ideju, slavējot. Daži maisiņus iemūžinājuši fotogrāfijās, iespējams, kā labu piemēru aizvedot uz savu valsti.”

tiek paņemts arī kāds papildu uzdevums, un šis gads nebūs izņēmums,” teic A. Valciņa. Tā gadā, kad skatīta ūdens tēma, daudz runājuši arī par kritisko domāšanu. Skolotāja neslēpj, ka ikviena tēma ir gana plaša un prasa ne tikai interesi no skolēniem, lai tajā iedziļinātos, bet arī pedagogiem tas ir papildu darbs, lai piedāvātais jauniešiem šķistu interesants. “Ja aktivitātēs neiesaistītos visa skola, rezultātu nebūtu,” viņa saka, minot arī kādu piemēru. Ja agrāk, skolēniem atpūšoties vai rīkojot kādas aktivitātes brīvajā dabā, tie ēdiena reizēs izmantoja vienreiz lietojamus plastmasas traukus, tad tagad šāda prakse netiek pieņemta. Tāpat skolēniem jau kļuvis pašsaprotami, ka tas, kas pie dabas aizņests, jāaizņemas arī atpakaļ.

Tas sasaucas ar Pasaules Dabas fonda un Dabas aizsardzības pārvaldes pērn uzsāktu kampaņu “Dabā ejot, ko atnesi, to aiznes!”. Ar to šīs institūcijas aicināja uzņēmējus, zemju īpašniekus, pašvaldības un ikvienu organizāciju, kas apsaimnieko dabas objektus un rīko pasākumus dabā, izvietot informatīvas zīmes atkritumu urnu vietā. Tā

cilvēki mudināti aizdomāties par saviem ieradumiem un mainīt tos: pievērst uzmanību līdzīgiem produktiem, nenest līdzīgu lieku, lai nerastos vēlme no tā pusceļā atbrīvoties, nemeklēt mazās atkritumu urnas pārgājienu maršrutos mežā, purvā vai citviet dabas objektos, bet gan nest tukšos iepakojumus sev līdzī un izmest tos lielajās atkritumu tvertnēs, kas novietotas, piemēram, stāvlaukumos.

Līdzīgi esot ar pārējām apskatāmām tēmām. Pedagogi daudz rādot un stāstot, kā praktiski rīkoties, ļaujot skolēniem līdzdarboties. Pagājušajā gadā skolēni tuvāk apskatījuši meža tēmu. Tā kā bieži vien mežos atstātajos atkritumos ir daudz dažādu plastmasas maisiņu, jaunieši tikuši mudināti domāt, kā samazināt to izmantošanu ikdienā, jo veikalos to pieejamība joprojām ir pietiekami plaša.

Jaunieši izgatavoja plakātus ar aicinājumu ugunsuros nemest plastmasu, jo tā piesārņo gaisu, ko ikdienā elpojam. Plakāti bija apskatāmi ikvienam iedzīvotājam. Šādu akciju nākamajā pavasarī plānots rīkot atkal, lai vides saglabāšanas

jautājumiem turpinātu pievērst sabiedrības uzmanību.

Novērtē arī viesi

Pavasārī ekoskolas audzēkņi aicināja vietējo sabiedrību un tūristus, kas ierodas Kolkā, pievērst uzmanību tam, kādus iepirkuma maisiņus ikdienā izmanto. Daudziem ierasts iepirkumiem joprojām izvēlēties plastmasas maisiņu. Zināms, ka tas veikalā par konkrētu samaksu būs pieejams, un rūpes, ka no mājām vajadzētu paņemt līdzīgu audumu maisiņu vai otrreiz izmantojamu plastmasas maisiņu, ne visiem ir prātā. Visi skolēni bija iesaistīti audumu maisiņu šūšanā un noformēšanā. Tie tapa no nevajadzīgām drēbēm. Bērniem visvairāk patīk, ka viņu darbs tiek novērtēts, pauž A. Valciņa. “Iedamī uz veikalu, viņi redz, ka cilvēki maisiņus ņem un atnes arī atpakaļ, kā minēts skolēnu aicinājumā, kas izlikts tirdzniecības vietā. Esam saņēmuši labas atsauksmes. Šobrīd maisiņu klāsts ir atkal papildināts. Cik spējām, tik sašujām. Esmu runājusi ar veikala pārdevējām, un viņas ir teikušas, ka skolēnu veikumu atzinīgi novērtē ne tikai vietējie, bet arī tūristi. Viņi priecājas par šādu ideju, slavējot. Daži maisiņus iemūžinājuši fotogrāfijās, iespējams, kā labu piemēru aizvedot uz savu valsti. Ja veikalā var bez maksas paņemt vietējo, bērnu radīto, tas ir vērtīgi. Tas ir arī vēstījums sabiedrībai, ka jauniešiem rūp apkārtējās vides ilgtspēja.”

Skolotāja apstiprina, ka papildus ierastajam mācību procesam šīs aktivitātes ļauj jauniešiem paskatīties ikdienā uz daudz praktiskākām lietām.

UZZINĀI

■ Ekoskolu programma ir viens no visaptverošākajiem un populārākajiem vides izglītības modeļiem pasaulē. Programma neaprobežojas tikai ar vides pārvaldību skolā, bet veicina izpratni par vidi, saistot to ar daudziem mācību priekšmetiem, procesā iekļaujot ne tikai skolas dzīvē iesaistītos, bet arī apkārtējo sabiedrību.

■ Katru gadu ekoskolu programmā iesaistītajai skolai ir jāizvēlas kāds no tematiem, ar kuru visa gada garumā tā strādā pastiprināti. Šobrīd Latvijā ekoskolas var izvēlēties šādas tēmas: atkritumi, enerģija, ūdens, transports, vide un veselīgs dzīvesveids, skolas vide un apkārtnē, klimata izmaiņas, meži, pārtika un bioloģiskā daudzveidība.

■ Pašlaik ekoskolu programmā ir iesaistījušās vairāk nekā 51 000 skolu visā pasaulē. Latvijā tās ir gandrīz 200 izglītības iestādes, sākot no pirmsskolas izglītības iestādēm līdz pat augstskolām.

■ Ekoskolu programmas simbols ir Zaļais karogs, ko piešķir skolām, kas parādījušas vislabāko sniegumu, ieviešot programmas prasības. Tā ir atzīta un prestiža vides kvalitātes zīme, ar ko lepojas skolas visā pasaulē.

■ Starptautiskais Zaļais karogs 2019./2020. mācību gadā Latvijā piešķirts 129 izglītības iestādēm.

Avots: www.videsfonds.lv

**Latvijas
vides
aizsardzības
fonds**

Materiāls tapis ar Latvijas Vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu